

BEGELEID ZELFSTANDIG LEREN

Waarom werken met 'begeleid zelfstandig leren'?

We zien al geruime tijd dat de motivatie om te studeren en op te letten tijdens de lessen bij de jongeren met de jaren afneemt. Het is vooral tijdens de tweede graad van het secundair onderwijs dat de leerlingen schoolmoe worden. Uiteraard speelt de puberteit daar ook een rol in.

We vinden het belangrijk dat de leerlingen graag naar school komen en dat ze zich op school ook thuis voelen. Ook ondervinden we dat de overgang van de basisschool naar het secundair onderwijs nogal bruusk verloopt. Ze komen uit het lager onderwijs dat voor hen een beschermde omgeving is. Daar krijgen ze meestal les van een vaste leerkracht die hen door en door kent. Wanneer ze naar het secundair komen, valt dat bekende weg. Plots krijgen ze les van een hele groep leerkrachten die werken met hun eigen methodes. Voor heel wat leerlingen vergt dat nogal wat aanpassing.

Daarnaast zien we in de lagere school ook heel wat interessante werkvormen. Al heel wat jaren werken zij er met het hoeken- en contractwerk. Vanuit die invalshoek rijpte bij het schoolteam het idee om ook eens andere werkvormen te proberen naast de klassieke methode waarbij de leerkracht vooraan staat en uitleg geeft.

Begeleid zelfstandig leren maakt deel uit van de VOELL, een letterwoord dat staat voor 'Vakoverschrijdende Eindtermen Leren Leren'. Met deze eindtermen beschrijft de overheid welke vaardigheden een leerling op het einde van zijn studies zou moeten beheersen op vlak van leren.

Kennis veroudert immers steeds sneller. Onze maatschappij vraagt om flexibele burgers die continu in staat zijn en bereid zijn om nieuwe kennis en vaardigheden te ontwikkelen. Ze moeten geleerd hebben zichzelf te redden, verantwoorde keuzen te maken, kritisch te zijn en een eigen mening te vormen.

Door leerlingen, tijdens de lessen, geleidelijk vanuit verschillende vakken vertrouwd te maken met 'zelfstandig leren' willen we hen voorbereiden op verdere studies en leven na de school.

In de eerste graad van onze ASO-richtingen zijn we dan gestart om het 'begeleid zelfstandig leren' meer kansen te geven in de lespraktijk. Leerkrachten wisselen in hun vak de "gewone" klassikale lessen af met vormen van zelfstandig werken en zelfstandig leren.

De leerkracht wordt coach van de lerende jongere.

Wat is 'begeleid zelfstandig leren'?

Men spreekt van begeleid zelfstandig leren wanneer een leerling zelfstandig werkt of leert (alleen of in groep) en er tussen de leerling en leerkracht een gedeelde sturing is van het leerproces.

- De leerling:**
- leert de leerstof zelf verwerven en verwerken.
  - leert zelf plannen.
  - leert zichzelf evalueren.
  - bepaalt zijn eigen tempo.
  - bepaalt waar en met wie hij werkt.
  - neemt de verantwoordelijkheid voor zijn leerproces.

- De leraar:**
- begeleidt het leerproces van de leerlingen.
  - stimuleert het leren van de leerlingen.
  - zorgt voor een afwisseling van werkvormen om het leren te ontwikkelen.
  - zorgt voor de nodige informatie en het materiaal zodat leerlingen zelfstandig aan de slag kunnen.

Welke voordelen heeft 'begeleid zelfstandig leren'?

'Zelfstandig leren'

- ontwikkelt de zelfredzaamheid van de leerling. Leerlingen gaan geleidelijk hun eigen leren in handen nemen. Zij gaan zelfstandig aan de slag. Zelf ontdekken levert betere resultaten.
- stimuleert de verantwoordelijkheidszin van de leerling. Leerlingen komen tot het besef dat zij verantwoordelijk zijn voor hun eigen leren.
- verhoogt de betrokkenheid en de motivatie van de leerling. Het gebruik van gevarieerde werkvormen (klassikale lessen, zelfstandig leren, groepsopdrachten, individuele opdrachten, informatie opzoeken, experimenten uitvoeren, presentatie geven, ...) maakt het leren aantrekkelijker. Leerlingen hebben meer kans om het verwerken van de leerstof op hun eigen manier aan te pakken en om het verwerken van de leerstof op hun eigen manier aan te pakken en om in hun eigen tempo te werken. Dat werkt motiverend.

Hoe gebeurt 'begeleid zelfstandig leren' in MS Malle?

1. Open leercentrum.

Op maandagnamiddag trekken de leerlingen van de eerste graad naar het open leercentrum. Ze werken er met de methode van het begeleid zelfstandig leren en worden er begeleid door een team van enthousiaste leerkrachten. Het begeleid zelfstandig leren is een methode waarbij de leerlingen voor de vakken Frans, Nederlands en wiskunde verschillende opdrachten krijgen die ze binnen een bepaalde tijd moeten maken. De leerlingen beslissen dus zelf wanneer ze welke opdracht maken. Daarbij mogen ze echter de einddatum niet uit het oog verliezen. Op verzoek begeleidt de leerkracht de leerlingen individueel of indien nodig in een groepje. De leerkracht treedt niet meer op als degene die alles weet en uitlegt, maar heeft meer de taak van coach. Er wordt gestuurd en bijgestuurd waar het nodig is.

De leerlingen werken aan de opdrachten volgens een vast stappenplan. Eens de opdracht afgewerkt is, kunnen de leerlingen de correctiesleutel ophalen en hun opdracht verbeteren. Ze vullen ook een zelfevaluatie in. Hiermee kunnen de leerkrachten zien wat de leerlingen van de opdracht vonden. De afgewerkte opdrachten worden door de leerkracht nagekeken en geëvalueerd met een cijfer. Als de opdracht niet in orde is, kan de leerkracht de leerlingen vragen om de opdracht opnieuw te verbeteren en/of kan de leerkracht extra oefeningen of uitleg geven.

Vanoppen Karin

Begeleid zelfstandig leren

2. Projectklas.

Om de leerlingen meer zelfstandigheid bij te brengen, werken de eerstejaars donderdagnamiddag gedurende drie uur vakoverschrijdend en projectmatig. Via dit vakoverschrijdend projectwerk kunnen we op een eenvoudige manier de vakoverschrijdende eindtermen nastreven. De betrokken vakken, Aardrijkskunde (1u), Wetenschappelijk Werk (1u) en Biologie (1u), kunnen zo tijdswinst boeken door het combineren van gemeenschappelijke onderwerpen in de projectklas. Meestal wordt er afwisselend, projectmatig gewerkt rond een aardrijkskundig en een biologisch thema.

Buiten deze drie lessen heeft elke leerkracht nog een uurtje dat besteed kan worden aan de voorbereiding van een volgende zelfstudie; de afwerking van een thema; een klassikale herhaling van de moeilijkste onderdelen; het inoefenen van bepaalde leerstofonderdelen; het afnemen van toetsen ; e.d.

De leerlingen van het tweede jaar werken wekelijks gedurende drie uur vakoverschrijdend en projectmatig rond een aardrijkskundig en economisch thema.

De lessen biologie en wetenschappelijk werk biologie staan in blok. Dit heeft als voordeel dat hier ook projectmatig aan een thema kan gewerkt worden.

Organisatie van de projectklas.

1. Algemene organisatie.

Het is belangrijk dat in het begin de aandacht gevestigd wordt op systematiek en structuur. Vandaar de voorkeur om in het begin te werken met projectjes van 1 week, waarin het eindproduct moet worden afgeleverd op het einde van de namiddag. Ook is het belangrijk om te werken met eenvoudige, duidelijk gestructureerde opgaven.

Daar we de leerlingen willen oefenen in samenwerken, is het voor de hand liggend dat vele van de opgaven als groepswork worden aangeboden.

2. Organisatorische activiteiten.

Groepsverdeling: dit is de verdeling van de leerlingen in groepen. Dit kan door hen zelf gebeuren, door de leerkracht, door het lot, enz. Belangrijk is er op toe te zien dat de samenstelling van de groep per project wisselt zodat niet steeds

dezelfde leerlingen bij elkaar zitten, maar dat iedereen de kans krijgt om met iedereen samen te werken.

Opgave geven: dit kan uiteraard op verschillende manieren gebeuren. Voldoende duidelijke informatie geven, zowel wat betreft de opgave zelf als de werkwijze is in het begin zeer belangrijk.

Opgave verdelen in deelopdrachten: het verdelen van de 'grote' opgave in kleinere, individueel uit te voeren stukjes is uiteraard een belangrijk gegeven voor groepswork. Deze opdeling wordt dus best voor een groot stuk in de opgave genoteerd. De bedoeling is wel om geleidelijk aan te evolueren naar een opdeling in kleine deelopdrachtjes door de leerlingen zelf.

Uitvoeren van de taken: dit spreekt voor zich. Belangrijk is het wel om er voor te zorgen dat er een diversiteit in het soort taken.

Timing, werkverdeling bepalen: is de tijd die nodig is om het eindproduct af te leveren. Eerst gestuurd door de leerkracht, nadien door de leerlingen zelf op te stellen. De leerlingen noteren hierbij wie welke deelopgave maakt, en hoeveel tijd er aan besteed kan worden.

Reflectiemoment: nadenken over wat je juist en fout hebt gedaan, wat je moeilijk en gemakkelijk vond, is een belangrijke stap in de ontwikkeling van een degelijke leerstrategie.

Evaluatie: projecten evalueren is niet meteen eenvoudig. Je moet namelijk onderscheid maken tussen het afgeleverde eindproduct (invullen werkblaadjes, afleveren groepswork, ...), de werkwijze (individueel of bij het samenwerken in groep waarbij de individuele bijdrage ook belangrijk is).

3. Inhoudelijk.

Bij het opstellen van een project is het belangrijk dat er niet alleen de nadruk wordt gelegd op 'theoretisch' werk - vragen beantwoorden, samenvatten, onderzoekwerk, dossiers maken, enz. - maar ook op een creatief 'maken'-deel. Hiermee bedoelen we dat het belangrijk is dat leerlingen ook dingen moeten maken, een voorwerp, een kunstwerk, een collage, enz. Een projectonderdeel waarin de eigen creativiteit wordt aangeboord, is overigens een must.

Uiteraard is dit niet eenvoudig, zeker niet voor de eerste projecten. In het begin is het ook niet echt noodzakelijk, gezien het korte tijdsbestek waarin moet worden gewerkt. Zodra echter met projecten gewerkt wordt die langer duren, is het creatieve maakelement wel belangrijk. Vaak komen daar ook verrassende resultaten uit voort.

Bevindingen.

De meeste leerlingen zijn gemotiveerd om op deze manier te werken. Omdat het een andere manier van werken is, worden leerlingen die anders in de klas minder zouden presteren nu meer aangesproken.

In het begin is het altijd even wennen voor de leerlingen en de leerkrachten. Toch zie je al vlug wie in de basisschool hoekenwerk had. Daarnaast merk je goed welke leerlingen geconcentreerd kunnen werken, welke leerlingen hun plan trekken, ...

Je kan ook vlugger dan in de klas de sterkere en zwakkere leerlingen herkennen. Dit komt omdat ze zich niet kunnen verstoppen in de groep. De zwakkere leerlingen kunnen dan door hun attitude, o.a. inzet, taakgericht werken, ... punten halen. Alle leerlingen kunnen dus op hun eigen tempo werken.

De leerlingen leren ook om geen tijd te verliezen omdat ze bepaalde opdrachten af moeten hebben. Zo hebben ze ook geen tijd om te zitten niksen of veel te praten.

Leerlingen die meer gericht zijn op het actief zoeken van antwoorden, experimenteren of onderzoeken, krijgen op deze namiddag meer mogelijkheden om zich uit te leven. Het geeft de mogelijkheid om de creativiteit van de leerlingen functioneel aan te boren. Dit resulteert vaak in een groter welbevinden van de leerlingen.

De punten van de leerlingen die BZL aangeboden krijgen zijn merkbaar beter dan in klassen waar nog traditioneel lesgegeven wordt.

Bijlage.

Bijlage 1: Bronnen

Bijlage 2: Studiewijzer 1   Wortel - stengel - blad

Bijlage 3: ICT "Voortplanting bij de mens".

Bijlage 1 BRONNEN

INTERNET SITES

- Schooltv

<http://www.schooltv.nl/eigenwijzer/index.jsp>

- Schooltv-vakken:

<http://www.schooltv.nl/eigenwijzer/vakken.jsp?vak=184938>

- Schooltv-sites:

<http://www.schooltv.nl/eigenwijzer/schooltvsites.jsp>

- Schooltv: beeldbank

<http://beeldbank.schooltv.nl/index.jsp>

- Bioplek inhoud onderbouw.

<http://www.bioplek.org/inhoudonderbouw.html>

- De menselijke machine.

<http://proto2.thinkquest.nl/~klc037/>

CD-ROM

- BIO VOOR JOU 1 / CD-ROM VOOR DE LEERLING / VAN IN

- BIO VOOR JOU 2 / CD-ROM VOOR DE LEERLING / VAN IN

LITERATUURLIJST

- Biologie voor jou; 1vmbo; Gerard Smits en Ben Waas; malmberg den bosch (handboek en werkschrift)

- Biologie voor jou; 2vmbo; Gerard Smits en Ben Waas; malmberg den bosch (handboek en werkschrift)

VIDEO

Bio-Bits Onderbouw Biologie (verschillende blokken)

BRT schooluitzendingen

Bijlage 2 Studiewijzer 1: WORTEL - STENGEL - BLAD

Vandaag werk je individueel aan dit onderdeel van biologie in je werkbladen. Werk deel per deel af, raadpleeg de studiewijzer.

Zorg ervoor dat je de leerstof begrijpt. Voer de opdrachten correct uit. Controleer je antwoorden met die van de verbeterbladen en corrigeer waar nodig. Ga na waar en waarom het fout ging. Bij twijfel, vraag je uitleg. Op het einde van de namiddag geef je af.

⇒ WORTELS

Wat moet ik doen?	uitgevoerd	controle
Lees aandachtig de tekst 2.1.1 pagina 19 "Bouw van wortels".		
Duid hierin de schuin gedrukte nieuwe begrippen aan. (fluostift)		
Voer opdracht 1 pagina 19 uit: practicum.		
Maak opdracht 2 pagina 20: beantwoord de 4 vragen.		
Controleer en corrigeer met groen de gemaakte opdrachten.		
Begrijp je wat er fout ging? + voor ja / - voor neen.		

⇒ STENGELS

Wat moet ik doen?	uitgevoerd	controle
Lees aandachtig de tekst 2.2.1 pagina 23 "De bouw van stengels".		
Duid hierin de schuin gedrukte nieuwe begrippen aan. (fluostift)		
Maak opdracht 6 pagina 23: beantwoord de 7 vragen.		
Voer opdracht 7 pagina 23 - 24 uit: practicum.		
Maak opdracht 8 A en B van pagina 24.		
Controleer en corrigeer met groen de gemaakte opdrachten.		
Begrijp je wat er fout ging? + voor ja / - voor neen.		

⇒ BLADEREN

Wat moet ik doen?	uitgevoerd	controle
Lees aandachtig de tekst 2.3.1 pagina 30 "De bouw van bladeren".		
Duid hierin de schuin gedrukte nieuwe begrippen aan. (fluostift)		
Maak opdracht 18 pagina 30: beantwoord de 6 vragen.		
Voer opdracht 19 pagina 30 - 31 uit: practicum.		
Maak opdracht 20 van pagina 31.		
Controleer en corrigeer met groen de gemaakte opdrachten.		
Begrijp je wat er fout ging? + voor ja / - voor neen.		
Studeer de afbeelding van opdracht 20 van pagina 31		

Bijlage 3 Internet sites : "De voortplanting bij de mens".

OEFENEN.

De voortplantingsorganen van de man.

<http://www.bioplek.org/bioplek/animaties/voortplanting/mn.html>

De voortplantingsorganen van de vrouw.

<http://www.bioplek.org/bioplek/animaties/voortplanting/vrgeslachtsorg.html>

Vul het werkblad in.

VIDEOFRAGMENTEN.

Programma 13: videofragment "groei en ontwikkeling".

<http://www.schooltv.nl/eigenwijzer/projecten/?project=393029&page=opdracht>
[en](#)

Test je kennis.

Programma 14: videofragment "seksualiteit".

<http://www.schooltv.nl/eigenwijzer/projecten/?project=393029&page=opdracht>
[en](#)

Test je kennis.

Programma 15: videofragment "De zwangerschap".

<http://www.schooltv.nl/eigenwijzer/projecten/?project=393029&page=opdracht>
[en](#)

Test je kennis.

Programma 16: videofragment "De geboorte".

<http://www.schooltv.nl/eigenwijzer/projecten/?project=393029&page=opdracht>
[en](#)

Test je kennis.

INFORMATIE.

Voorbehoedsmiddelen.

<http://www.laura.be/GUI/default.aspx?control=voorbehoedsmiddelen&Culture=nl>

SOA's

<http://www.laura.be/GUI/default.aspx?control=soa&Culture=nl>